

НАУЧНО СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Николай Георгиев Атанасов

На дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка (застраховане)“

На тема „Застрахователно-техническите резерви по застраховка „Гражданска отговорност на автомобилистите“ в България“

Автор: Павел Валериев Димитров

I. Общо представяне на дисертационния труд.

1. Предмет на дисертационния труд.

Предлаганата за защита дисертация има за предмет на изследване проблем от финансовия мениджмънт на застрахователните компании, какъвто е механизмът за формиране и разпределение на застрахователните резерви при застраховката „гражданска отговорност“. Същите механизми притежават своя специфика и се отличават с изключително голямо въздействие върху платежоспособността и финансовата стабилност на компаниите, предлагащи този продукт на застрахователния пазар. Нещо повече, тъй като анализираната застраховка придобива през последните години най-голямо тегло в продуктовата структура на застрахователните компании, този факт придава особена актуалност на дисертационното изследване.

В същата насока може да бъде приведен и аргумента, че застраховката „гражданска отговорност“, поради широката употреба на МПС в бита на гражданите и в дейността на предприятията, е с нарастващи социално-икономически функции не само за онези които я предлагат, но и в един по-широк смисъл за цялото общество. Разглежданите функции са преди всичко защитни, реализирани чрез създаване на застрахователен фонд на задължителна основа за покриване на имуществени и неимуществени щети, причинени от водачи на МПС на трети лица. Като допълнение, важноста на изследвания проблем за оптимизиране на резервите, конкретно по тази застраховка, произтича от факта, че застрахователните компании се явяват едни от най-значимите вложители на финансовите пазари. Техният основен източник на средства за инвестиране на практика са резервите, формирани на задължителна, нормативно регламентирана база. Следователно изучаването на факторите и начините за постигане на оптималност на размера на застрахователно-техническите резерви има съществено благоприятно влияние върху, на първо място, финансовата устойчивост на отделния застраховател и едновременно с това безпрепятствено изпълнение на защитните и овъзмездяващи функции и на второ място осигуряване на временно свободен ресурс за развитие на капиталовите и парични пазари от националното стопанство.

2. Обем и структура на дисертационния труд.

Дисертацията е в обем от 190 с., като съдържа увод, три глави, заключение, списък с използваната литература и информационни източници. Приложена е също така декларация за достоверност и оригиналност от докторанта.

В логическо отношение изложението е много добре структурирано, като съответства изцяло на изискванията за разработване на дисертационен труд.

Формулирани са точно и ясно обект, предмет, теза, цел задачи и методи на изследването. За решаването на поставените задачи докторантът е използвал широк кръг от методи – сравнителен анализ, графичен анализ, таблично представяне на резултати и данни. Използван е също така подход за балансово обобщаване на резултати от прилагането на различни нормативни методики с цел по-лесната им съпоставимост. Проучени са детайлно основни нормативни документи от националното и европейското законодателство във връзка с формирането и разпределението на застрахователно-техническите резерви. Действащите правила и методика са приложени за избрания застрахователен продукт по примера на застрахователната компания с най-голям пазарен дял. Посоченото по-горе е предпоставка за получаване на надеждни резултати и достоверни изводи.

Формулираната изследователската теза съответства на актуалността на дисертацията, че са необходими законодателни промени за синхронизация в по-голяма степен на националните изисквания в съответствие с европейските директиви с цел създаване на по-благоприятни условия за оптимизиране на застрахователно-техническите резерви по застраховка „гражданска отговорност“. На тази основа може да бъде търсена полезността на дисертацията – чрез критичен анализ на нормативните изисквания за отчетност и управление на резервите, както и на практиката по контрол върху сключването на застраховката, с цел доближаване до нивата на покритие в страните от ЕС, да се предложат обосновани мерки за оптимизиране на застрахователно-техническите резерви по избрания продукт.

Първа глава насочва вниманието към подробен теоретико-методологичен анализ, относно същността и организацията на застраховането на отговорности и в частност на застраховката „гражданска отговорност на автомобилистите“. Докторантът използва широк кръг от наши и чужди литературни източници, чиито автори са с безспорен принос в анализираната предметна област. Правят много добро впечатление усилията за разглеждане на понятията в дълбочина, като се търси тяхната причинно-следствена връзка. Като цяло анализът в тази част на дисертацията представлява придвижване от общи към частни за предметната област понятия и дефиниции. В тази насока се разглежда и историческото възникване на избрания застрахователен продукт, както в световен план така и в нашата страна (с.с. 13-15). В тази част на дисертацията докторантът изяснява особеностите на застраховката „гражданска отговорност“, като се спира на различията в обекта и субекта на застраховане, застрахователните изисквания, срок, териториален обхват и отговорност на застрахователя. Разгледани са взаимоотношенията между застраховател, причинител на щета и пострадало лице във връзка с настъпило застрахователно събитие. Анализират се последствията, ако причинител на щетата е незастраховано МПС. Отделя се внимание на ролята и мястото на Гаранционния фонд. В последствие теоретичната рамка на изследването се доразвива с анализ на необходимостта от формирането на застрахователно-технически

резерви, на различните класификации на видовете застрахователно-технически резерви и на методите за формирането им. Докторантът използва компетентно разпоредбите на нормативната рамка от Кодекса за застраховането, от наредбите на КФН и на Директивата „Платежоспособност II“ на ЕС. Прави добро впечатление, че промените, настъпващи в нормативните изисквания за формиране и отчитане на резервите се разглеждат в хронологичен порядък, до преди влизането в сила на Наредба №53 на КФН, т.е. 31.12.2016 г. и след това. Силна страна на анализа в първа глава са също така откритите и изведени терминологични и същностни различия между националната нормативна рамка и европейската директива за застрахователно-техническите резерви.

Втора глава е свързана изцяло с определянето на необходимите застрахователно-технически резерви, като са приложени изискванията на националната нормативна рамка и тази на ЕС. Резервите се определят по примера на ЗК „Лев инс“ АД, като изборът е обоснован главно с аргумента, че дружеството е с най-голям дял на застраховката в своя продуктов портфейл. Данните за изчисляване на резервите са за 2016 г. и за пазарния дял на застрахователя за периода 2010-2016 г. Докторатът предварително ясно и точно описва статистическата база от данни, ограничителните условия и допускания, необходими за коректното определяне на резервите по двете методики с цел по-лесна съпоставимост на получените резултати (с.с. 94-102 и 109-111). Изложението в рамките на втора глава също може да бъде определено като движение от общо към частно, тъй като тук в самото начало е представен анализ на тенденцията на развитие на важни за формирането на резервите и за техния размер показатели, отнасящи се за целия застрахователен пазар. Обхванат е периода от 2010 г. до 2016 г. – т.е. от по-осезаемото проявление на последиците от Световната стопанска криза върху доходите и разходите на икономическите субекти у нас до последната година с налични данни. По същество е разгледан посткризисният период по отношение на динамиката и начина на промяна на показатели, характеризиращи обхвата на застраховката „гражданска отговорност“, като брой МПС, брой регистрирани, активни и спрени МПС, брой застраховани МПС. Логично анализът обхваща и премийните приходи от застраховката, както и делът им в пазарната продуктова структура. В случая вниманието се спира върху показателите премиен приход и среден размер на застрахователната премия. Откритите тенденции на промяна в показателите са обяснени чрез неблагоприятните последици от кризата (2010 г. – 2013 г.) върху домакинските бюджети и в следствие с тяхното преодоляване. Дадена е и оценка на контрола от страна на КФН и органите на КАТ във връзка повишаване на обхвата застраховката „гражданска отговорност“. Логически добре подплатени са и изводите за влиянието на конкуренцията между застрахователите, довела до известно забавяне в темпа на нарастване на средната застрахователна премия през последните няколко години.

Във финалната част на втора глава докторантът определя необходимия размер на застрахователно-техническите резерви на база на направените допускания и предварително изучаване на разнските на застрахователя, като и на взаимоотношенията му с презастрахователи. В тази част на дисертацията се прави важния извод, че прилагането на националната регулаторна рамка и тази на ЕС водят до получаване на значително различаващи се нива на застрахователно-техническите резерви по застраховката „гражданска отговорност“, както и „.... че тези разлики водят до редица проблеми пред които са изправени застрахователните дружества, работещи на българския застрахователен пазар.“ (с.с. 133-134). Друга интересна констатация във връзка с осигуряване на условия за бъдещо нарастване на обхвата на застраховката и на

премийните приходи е въвеждането на он-лайн застраховане. В тази връзка са изведени преди всичко положителните страни на този начин за пласиране на застрахователните продукти, без обаче да се заостря вниманието на потенциалните недостатъци или разходи, които крият новите технологии.

В трета глава е мотивирана необходимостта от предприемането мерки с цел оптимизиране на застрахователно-техническите резерви по застраховката „гражданска отговорност“. Мерките са обобщени от автора в няколко насоки – необходими промени в Наредба № 53 на КФН с цел по-пълно съобразяване с европейската директива „Платежоспособност II“, въвеждане на единна система за оценка на индивидуален риск с цел осигуряване на възможности за въздействие от страна на застрахователите върху поведението на водачите на МПС и прилагане на иновативни практики за оптимизиране на резервите. Като последните са видени в съвременните мобилни и GPS технологии, блок-чейн технологиите и др.

Предлаганите промени в националната нормативна рамка се аргументират предварително чрез анализ на промените в счетоводния баланс на застрахователя „Лев инс“ АД, породени с прилагането на националните изисквания за отчетност на резервите от една страна и от друга с прилагането на Директива „Платежоспособност II“. В тази връзка се стига до извода, че макар общият ефект под формата на нетна стойност на отговорност на застрахователя по отношение на сключени застрахователни договори да е относително еднаква при двете методики (установено е разминаване само с 2%), то различията между отделните елементи на резервите се различават съществено (с.с. 147-148). Главната причина за това е, че националната рамка, според докторанта, е по-консервативна, т.е. по-ориентирана към релацията индивидуални резултати – пазарно състояние. За разлика от европейските правила, които дават превес на индивидуалните рискови характеристики на продуктивния портфейл. Тези различия в крайна сметка, според автора, поставят в неравностойно положение националните компании със застрахователи от Европа, които осъществяват дейност на територията на страната.

В заключителната част на дисертацията докторантът очертава потенциалните възможности за усъвършенстване на контрола по отношение на сключването на застраховка „гражданска отговорност“. В тази насока са формулирани препоръки към органите на КАТ - Пътна полиция по отношение на засилване на наблюдението по пътищата чрез увеличаване на броя на камерите и на възможностите за идентификация на незастрахованите МПС. Други препоръки се дават в отпадане на стикерите, удостоверяващи наличието на застраховка и проверка чрез регистрационния номер в Гаранционния фонд. Отпадането на изработката на стикери би понижило разходите по сключване на застраховката. Като потенциален резултат от въвеждането на единна система за отчитане на риска е възможно прилагането на системата Бонус-Малус. Но в тази връзка пречките са във действащата нормативна уредба, според която обект на застраховката е не водача, а МПС. Това затруднява възможностите застрахователите да повлияват ефективно върху поведението на водачите. Най-накрая модерни възможности за оптимизиране на застраховката и на резервите се виждат в електронните дистанционни технологии, като комуникациите чрез мобилни устройства, предлагат се за използване дори и блок-чейн технологии при установяване на щети след случай на ПТП. Същите технологии са лансирани главно от гледна точка на техните потенциални положителни страни, но без да се отчитат трудностите и възможните разходи и загуби от приложението им нашата практика.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. Преценка за актуалността на дисертационния труд.

Дисертационният труд разглежда несъмнено актуални аспекти на защитата на пострадали трети лица от пътни инциденти, поради виновно поведение на водачите на МПС, чрез съществуващата застраховка „гражданска отговорност“. Причината за актуалността на проблема може да бъде аргументирана от гледна точка на постигането на по-голяма ефективност в приложимите правила за формиране и отчитане на застрахователно-техническите резерви на застрахователните компании, предлагащи разглеждания продукт на българския пазар. Това на свой ред намира израз в благоприятни последици за равнището на ликвидност, платежоспособност и рентабилност на активите на застрахователите и при равни други условия в повишаване на удовлетвореността на купувачите на застрахователни полици и на пострадалите от ПТП.

2. Език, обем и инструментариум, използвани в дисертационния труд.

Изложението е на висок научен стил, като съответстват напълно на езика и на използваният понятиен апарат за анализ на застрахователно-техническите резерви.

3. Качества на автореферата.

Представеният автореферат отразява пълно и точно съдържанието, главните резултати, изводи и приноси от дисертацията.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Предложеният за защита дисертационен труд предлага нови научни идеи за нашата практика. Такива могат да бъдат видени в рамките на формулираните предложения от автора за промени в националната нормативна уредба за отчитане на застрахователно-техническите резерви с цел уеднаквяване на позициите с Директива „Платежоспособност II“, както и в препоръките, относно използването на модерни мобилни технологии от последно поколение. Не на последно място могат да бъдат посочени и идеите за активна инвестиционна политика на застрахователите, следвайки принципите за ликвидност и постигане на рентабилност в условията на разумен риск.

IV. Въпроси към дисертационния труд.

Как може да опишете най-вероятните трудности по прилагането и какви потенциални рискове и допълнителни разходи могат да крият новите он-лайн технологии за пласмент на застрахователни полици, за контрол и установяване на щети при застраховката „гражданска отговорност“ в национални условия?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд.

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане. Дисертационният труд показва, че докторантът Павел Валериев Димитров притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка (застраховане)“, като демонстрира качества и умения за провеждане на самостоятелно научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за дисертационния труд, автореферат, приноси и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Павел Валериев Димитров по научна специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка (застраховане)“.

Дата:

17.08.2018 г.

Изготвил становището:


/доц. д-р Н. Атанасов/